

This is an electronic reprint of the original article. This reprint may differ from the original in pagination and typographic detail.

Please cite the original version: Saranki-Rantakokko, S. ; Kantola, T. & Ranta, L. (2020) Erikoistumiskoulutuksien vaikutus ja vaikuttavuus – Asiakasymmärrystä etsimässä. SOTIE-blogi. Julkaistu 1.6.2020.

Saatavilla: <https://blogi.savonia.fi/sotetie/2020/06/01/erikoistumiskoulutuksien-vaikutus-ja-vaikuttavuus-asiakasymmarrysta-etsimassa/>

Erikoistumiskoulutuksien vaikutus ja vaikuttavuus – Asiakasymmärrystä etsimässä

Erikoistumiskoulutus voi merkitä opiskelijalle pätevyyttä uuteen tehtävään, opettajalle osaamisen rikastamista sekä työhyvinvointia ja työelämälle palvelun laadun varmistamista.

Kysymys koulutuksen vaikutusten ja vaikuttavuuden arvioinnista voidaan liittää keskusteluun jatkuvan oppimisen uudistuksesta. Uudistuksessa korkeakoulujärjestelmää kannustetaan kehittymään jatkuvan oppimisen alustana ja tuottamaan työelämälähtöisiä, monimuotoisia koulutuskokonaisuuksia esimerkiksi muunto-, täydennys- ja erikoistumiskoulutuksina. (Opetus- ja kulttuuriministeriö, 2020) SOTETIE-hankkeen viidennen työpaketin toimenpiteen 5.3 tarkoituksena on selvittää, miten voidaan tunnistaa ja todentaa koulutuksen ja työelämän kohtaaminen sekä koulutuksen hyödyntäminen työelämässä. Varsinkin ammattikorkeakoulujen perustehtävää ajatellen kysymys lienee aina ajankohtainen.

Tässä blogissa tarkastelemme, miten toteutimme koulutuksen vaikutuksien ja vaikuttavuuden asiakasymmärrystä koskevan selvityksen erikoistumiskoulutuksien näkökulmasta. Koulutuksen vaikutuksen ja vaikuttavuuden arvioinnin menetelmien ja työkalujen kehittämisessä hyödynnämme ja sovellamme palvelumuotoilun prosessia ja menetelmiä. Palvelumuotoilussa kehittämisen vaiheiden määrät vaihtelevat. Tässä kehittämistyössä vaiheita on suunniteltu olevan neljä: kartoittaminen ja ymmärtäminen, ennakoiminen ja ideoiminen, mallintaminen ja arvioiminen sekä konseptointi ja vaikuttaminen (ks. Ojasalo, Koskelo, & Nousiainen, 2015). Näissä vaiheissa toteutuvaa toimintaa on kuvattu pelkistetyksi kuviossa 1.

Kuvio 1. Kehittämistyön vaiheet ja niissä toteutuva toiminta

Tässä blogissa käsitellään palvelumuotoilun 1. vaiheen etenemistä. Tämän asiakasymmärrysvaiheen tavoitteena oli hankkia tietoa, miten asiakas kuvaa ja tulkitsee koulutuksen vaikutuksia ja vaikuttavuutta ja miten hän näkee niitä voitavan arvioida ja mitata. Asiakasymmärrystä kartoitettiin eri näkökulmista eli keräsimme aineistoa opiskelijoilta, opettajilta ja työelämän edustajilta.

Tavoitteena oli hankkia tietoa, miten asiakas kuvaa ja tulkitsee koulutuksen vaikutuksia ja vaikuttavuutta ja miten hän näkee niitä voitavan arvioida ja mitata.

Asiakasymmärrystä eri näkökulmista

Asiakasymmärryksen selvittämisvaiheessa opiskelijoiden, opettajien ja työelämän edustajien näkemykset perustuivat haastatteluihin, jotka teimme helmi-huhtikuussa pääkaupunkiseudulla, Oulun seudulla ja Lapissa. Haastatteluja edelsi hanketoimijoiden paneutuminen vaikutusten ja vaikuttavuuden arviointiin liittyvään kirjallisuuteen, jonka pohjalta laadittiin alustava viitekehys näiden asioiden arvioinnille ja haastatteluteemoille. Viitekehystä on käsitelty kahdessa aiemmin julkaistussa artikkelissa, jotka löytyvät SOTETIE-hankkeen blogi-sivustolla (Kantola, Ranta, Sarja, 2019; Sarja, Kantola, Ranta, 2019).

Haastattelut kohdistettiin kolmeen erikoistumiskoulutukseen, joita olivat Sairaanhoidajan vastaanottotoiminnan, Mielensterveys- päihdehoitotyön ja Asiakas- ja palveluohjaus -erikoistumiskoulutus. Haastattelun teemoina olivat kiinnostus erikoistumiskoulutukseen, koulutuksen vaikutukset ja vaikuttavuus sekä koulutuksen vaikutuksen ja vaikuttavuuden arviointi. Haastatteluihin osallistui 24 henkilöä. (Ranta, Kantola, Saranki-Rantakokko, 2020). Kaikilla haastatelluilla ei ollut välitöntä yhteyttä erikoistumiskoulutuksiin, vaan he tarkastelivat asioita yleisesti työelämän edustajan näkökulmasta. Toisaalta taas osalla haastatelluista oli erittäin vahva yhteys kyseisiin koulutuksiin. He olivat opiskelemassa tai suorittaneet erikoistumiskoulutuksen tai heidän työntekijöitään oli osallistunut erikoistumiskoulutukseen. Tämä asiantuntemus puolestaan valotti erikoistumiskoulutuksien asiakkaiden ”hands on” -kokemusta ja siten syvensi asian ymmärrystä ja vahvisti haastattelutuloksien luotettavuutta.

Asiakasymmärryksen merkitys

Aineiston mukaan opiskelijoille, opettajille ja työelämän edustajille koulutuksen vaikutukset ja vaikuttavuus merkitsivät erilaisia asioita. Se ilmeni haastateltujen kuvauksista sekä heidän esityksistään vaikutusten ja vaikuttavuuden arvioinneista tai mittaamisista. Esimerkiksi erikoistumiskoulutus voi merkitä opiskelijalle pätevyyttä uuteen tehtävään, opettajalle osaamisen rikastamista sekä työhyvinvointia ja työelämälle palvelun laadun varmistamista. Havaitsimme myös, että koulutuksen vaikutuksia ja vaikuttavuutta oli vaikea erottaa toisistaan. Lisäksi totesimme, että koulutuksien vaikuttavuutta ja vaikutuksia tarkasteltiin koulutuksen kehitysvaiheiden mukaisesti eli koulutuksen suunnitteluvaiheessa, koulutuksen toteutuessa ja koulutuksen jälkeen. (Ranta, Kantola, Saranki-Rantakokko, 2020)

Eri tahojen osallistumisella koulutuksen vaikutuksien ja vaikuttavuuden ymmärryksen ja merkityksen luomiseen voidaan nähdä laajoja vaikutuksia. Sen voidaan ajatella parantavan koulutuksen ja osaamistaan vahvistavien yksilöiden keskusteluyhteyttä sekä avaavan koulutuksen ja työelämän välistä rajapintaa. Keskustelulla koulutuksen vaikuttavuudesta voidaan laajentaa myös yhteistä näkemystä oppimisen laajentumisesta koulujen ulkopuolelle. Vuoropuhelun voidaan katsoa myös lisäävän koulutuksen tarkoituksenmukaisuutta ja tarvelähtöisyyttä.

Keskustelulla koulutuksen vaikuttavuudesta voidaan laajentaa myös yhteistä näkemystä oppimisen laajentumisesta koulujen ulkopuolelle. Vuoropuhelun voidaan katsoa myös lisäävän koulutuksen tarkoituksenmukaisuutta ja tarvelähtöisyyttä.

Esimerkiksi OECD suosittelee, että Suomi monipuolistaisi aikuiskoulutuksen tarjontaa ja lisäisi sen vastaavuutta työelämän tarpeisiin. OECD:n mukaan suomalainen koulutusjärjestelmä ei vastaa lisä- tai uudelleen koulutuksen tarpeisiin parhaalla mahdollisella tavalla. Järjestelmä ei myöskään ohjaa koulutusta tai kannusteita niitä eniten tarvitseville. Osaaminen kasautuu voimakkaasti, ja koulutusta eniten tarvitsevia on vaikea tavoittaa. Osaamiskuilu syvenee työuran aikana: Suomessa erot aikuiskoulutukseen osallistumisessa ovat OECD-maiden suurimpia. (Opetus- ja kulttuuriministeriö & Työ- ja elinkeinoministeriö 2020.)

Asiakasymmärryksestä keräämämme aineisto luo pohjan kehittämistyömme seuraaville vaiheille. Jatkamme käyttäjälähtöistä otetta ja tuotamme seuraavaksi ideoita ja ennakoimme sekä kuulemme asiantuntijoita koulutusten vaikutuksien ja vaikuttavuuden arvioinnin toteutuksista. Kiintoisaa on nähdä, miten eri tahojen edustajat osallistuvat ja tuottavat ideoita näistä asioista ja millaisia ajatuksia heillä on omista rooleistaan ja tehtävistään koulutusten vaikutusten ja vaikuttavuuden tietoisuuden vahvistamisessa. Odotamme siis tuoreita ajatuksia ja innokasta keskustelua.

Kirjoittajat

Sirkka Saranki-Rantakokko, Lapin ammattikorkeakoulu
Tarja Kantola, Laurea-ammattikorkeakoulu
Liisa Ranta, Laurea-ammattikorkeakoulu

SOTETIE on Euroopan sosiaalirahaston ja Pohjois-Pohjanmaan ely:n rahoittama hanke.

Lähteet

Kantola, T., Ranta, L. & Sarja, J. 2019. Näkökulmia koulutuksen vaikutuksen ja vaikuttavuuden arviointiin. Jatkuvaa oppimista työyhteisössä. SOTETIE-Blogi, Savonia-ammattikorkeakoulu.

Ojasalo, K., Koskelo, M. & Nousiainen, A.K. 2015. Foresight and Service Design Boosting Dynamic Capabilities in Service Innovation. Teoksessa Agarwal, R. ym. (toim.) The Handbook of Service Innovation.

Opetus- ja kulttuuriministeriö 2020. Jatkuva oppiminen. Saatavilla: <https://minedu.fi/jatkuva-oppiminen>

Opetus- ja kulttuuriministeriö & Työ- ja elinkeinoministeriö 2020. Tiedote 19.2.2020 9.00. Saatavilla: https://minedu.fi/artikkeli/-/asset_publisher/1410877/oecd-kannustaa-suomea-kehittamaan-jatkuvaa-oppimista-kokonaisuutena

Ranta, L., Kantola, T. & Saranki-Rantakokko, S. (2020). Mitä koulutuksen vaikutus ja vaikuttavuus ovat? Asiakasymmärrystä kehittämisen työpajoihin haastatteluilla. Laurea Journal. Vaikuttava korkeakoulu.

Sarja, J., Kantola, T. & Ranta, L. 2019. Koulutuksen vaikuttavuuden arviointi taloudellisesta näkökulmasta. SOTETIE-Blogi, Savonia-ammattikorkeakoulu.